

ایڈیٹر وپبلشر عبدالحفیظ الکریم پرنٹنگ پریس ٹیبل باغ کوئٹہ خان شہیک کرسایپورو آفس 302 قھر فلور یونیورسل پبلیکس فیر1 جناح روڈ کوئٹہ خان تالان کرے

12 اکتوبر 2025ء

”بدیشی“ بولی نابیرہ مسہ پاروک بچانو

برطانوی خبر رساں ادارہ نا کنڈ آن جاری کروک اسہ رپورٹ اسے ٹی ”بدیشی“ بولی نا بابت پانگنے کے اوٹی ہیبت کروک آک داسہ بیرہ مسہ بندرغ سلیسو ۔ دا بولی سوات نا برنی و مشی علاقتہ بشی گرام دامان اٹی پانٹلک ۔ بشی گرام نا خلق مغل ماراٹی پانگلوک آ دا بولی نا پن ”بدیشی“ ۛ۔ ایلو کنڈ آ عجب انگ ہیبت دودے کے بولی تا ریکارڈ تنخو آ ادارہ ”ۛتھو لاگ“ نارداٹ دا بولی نا پاروک کس اس سلتنے ۔ وے مغل ماراٹی سیدگل ،رجیہ گل وعلی شیر پئی آ بندرغ آک دا بولی نا پاروک آگڈ یکونما سندہ غاک ۛ۔ سیدگل بی بی سی ۛ پارے کے دا بولی ٹی ہیبت کروک آک داسہ چٹانو، مہالو تہدہ آراس سر، ہر اٹتیشی بدیشی بولی ٹی ہیبت مسکہ۔ بولی دا خاطر آن چٹا کہ پیشن نا تون رشتہ غاک مسر۔ اوھتیا ن چٹاک ودی مسرونا بولی چٹا۔ او پارے کے ننا آرا نا چٹاک ”توروالی“ بولی ٹی ہیبت کیرہ تو گڑا ن دریقون ”بدیشی“ ٹی ہیبت کین؟ ایلو کنڈ آ اسہ رانگی اس دا ہم ارے کے ”توروالی“ بولی نا بابت ہم رپورٹ آک مونی بسو کہ او نا پاروک آ تا بھلو کچ اس کراچی آ ہجرت کرینے ،ہرانا سوب آن دا بولی نا پاروک آ تا کچ ہم دے پدے آ کم متنگ اٹی ۛ، ودا ہم گاڑ متنگ نا خلیس نا گواچی مروک بولی تیان اسٹ اسے۔ مغل مار علاقت نا چار ماکنڈ آن ”توروالی“ و ”اشوجو“ بولی ٹی ہیبت کروک آک آباد ۛ، ہندا بولی تاریہیدی و معاشی زوراک ”بدیشی“ ۛ اسہ کنڈ کرینے۔ بولی ٹی ہیبت کٹنگ نا وارا خواہی مفلنگ ناسوب آن تیتھ داہر مسٹ آ بندرغ آک ہم ”بدیشی“ ۛاست آن دننگ اٹی ۛ۔ سیدگل پارے کے ہراؤ بندرغ بھاز وخت اسکان نماز خواپ ،تو اونا است آن نماز کاک بک، ہندن تیتھ ہم دا بولی ۛ گیرام کٹنگ اٹی اُن۔ ننا

براہوئی زبان نا اولیکو ناول دریہو، جاچ اس

..... نصیب ساگر

آیتا نوشہر کرینٹ ۔ داسوب آن کہنا

راج ساڑی دنیا غان سند آیتا سال پد

ۛ۔ ائی تینا مخلوق نا ڈھکھ وویل ۛتخوک

آن خنات ۔ اوقتا دڑد آک کنا زندانا

بشع مسنو، و آخریکوم اسکان مرور۔“

براہوئی ادب نا پڑ آ د وخت اسکان

ہست آن کم ناول لکھنگ نو۔ داوخت آ

آتے پورو کیک، یا بیرہ براہوئی ادب

ۛ ناول آن واجب کٹنگ ودا کسر ۛ

نشان تننگ بکار مسنے؟ دا ناول ۛ گل

بھگروٹی 1989ء اٹی مون آبیسنے۔ دا

231 یتہ غا تالان ۛ۔ دا کتاب ۛ

قریبی چلی کیشن نا پارہ غان شہیک

کننگنے۔ کتاب نا انتساب ۛ بابا

استمان میر غوث بخش بڑنجو نا پین آ

کننگنے دا کتاب اٹی بیرہ رزاق

صابر نا خیال آ تا درشانی ۛ ”سروزا“ انا

پن اٹ کرینے۔ ہندن گل بھگروٹی تینا

خیال آ تا درشانی ۛ ”منہ ہیبت“ نا پین

اٹ نوشہر کرینے۔ رزاق صابر نوشہ

کیک کہ:

”گل بھنگوٹی نا نوشت آ تا اسہ خاص

ۛ جوانی اسے کہ اودے براہوئی نا ایلو

ادیب آ تیان جتا سلفک ۔ اونا انداز

بیان اٹی، طرز تحریر اٹی منینی وبراہوئی نا

لوڑا تے خاص، زبیا وعلامتی وراث

کاریم اٹ انتگانے۔“

ہندن گل بھگروٹی تیتھ نوشہر کیک کہ

براہوئی زبان اٹی ایوا اسکان کچ ۛ ناول

اس نوشہر منتے۔ واکنا اولیکو کوشٹ ۛ۔

داٹی کمزوری ہم ضرور مرو۔ وے کئے

اومیت ۛ کہ بلوچستان نا ادبی طاہوت

براہوئی ادب اٹی ناول نا بنادرہیہو آن

مریک۔ براہوئی ادب اٹی دریہو ۛ

اولیکو ناول متنگ نا اعزاز بھنگا نے۔

انت دریہو، ناول نا فنی و فکری گرج

آتے پورو کیک، یا بیرہ براہوئی ادب

ۛ ناول آن واجب کٹنگ ودا کسر ۛ

نشان تننگ بکار مسنے؟ دا ناول ۛ گل

بھگروٹی 1989ء اٹی مون آبیسنے۔ دا

231 یتہ غا تالان ۛ۔ دا کتاب ۛ

قریبی چلی کیشن نا پارہ غان شہیک

کننگنے۔ کتاب نا انتساب ۛ بابا

استمان میر غوث بخش بڑنجو نا پین آ

کننگنے دا کتاب اٹی بیرہ رزاق

صابر نا خیال آ تا درشانی ۛ ”سروزا“ انا

پن اٹ کرینے۔ ہندن گل بھگروٹی تینا

خیال آ تا درشانی ۛ ”منہ ہیبت“ نا پین

اٹ نوشہر کرینے۔ رزاق صابر نوشہ

کیک کہ:

”گل بھنگوٹی نا نوشت آ تا اسہ خاص

ۛ جوانی اسے کہ اودے براہوئی نا ایلو

ادیب آ تیان جتا سلفک ۔ اونا انداز

بیان اٹی، طرز تحریر اٹی منینی وبراہوئی نا

لوڑا تے خاص، زبیا وعلامتی وراث

کاریم اٹ انتگانے۔“

ہندن گل بھگروٹی تیتھ نوشہر کیک کہ

براہوئی زبان اٹی ایوا اسکان کچ ۛ ناول

اس نوشہر منتے۔ واکنا اولیکو کوشٹ ۛ۔

داٹی کمزوری ہم ضرور مرو۔ وے کئے

اومیت ۛ کہ بلوچستان نا ادبی طاہوت

کننا داکمزوری تیا پڑدہ شاغو ۛ تغیری آ

تقدیر کن ای ہر دخت تیار اریٹ۔ دا

ناول اٹی اٹی تینا راجی آ زندانا حالت

2

لسانیات تدوک آ وخت انا اسہ ہندن

ۛ علم اسے، ہراڑان کس نمں متنگ

کچک۔ اسہ وخت اس کس، انسان

بولی ۛ ہیبل کرے۔ اسہ دا وخت ۛ کہ

انسان بولی ۛ امر خوندری کے، دانا یارو

اٹ متا ماری کٹنگ ۛ۔ دا ہڑدوسر آ

وخت آک انسان نا تول/ ویش، دودو

رہیدہ، و تہدیج آ روم نا وخت آک

ۛ۔ دا ہیبت ضل انا کچ ۛ کہ اینو کچ نا

وخت اٹ علم لسانیات یعنی بولی تا

بابت علم ہیبل کٹنگ نا فن آن بیس

متنگ کٹنگ کچک۔ بولیک امر وجود

اٹ بسر، دا اسہ بھلوشرہ اسے۔ دا یرو

اٹ کینی نظریہ غاک مستی بسر تاریخ نا

بشع جوڑ مسر۔ دن کہ 1668ء اٹ

ہابس (Hobess) تینا کتاب

E l e m e n t o

philosophae اٹ اٹمیکو بشع انا

وہتیکو باب اٹ دا گڑا غاشرہ کیک او

پانک ”ہڑدیکوہیسی کرن اٹی باقاعدہ

وڑاٹ زبان نا چاندی کردی کن سانشی

وڑاٹ کوشٹ آک مسرا کریر۔ دا یرو

اٹ گڑا س مفروضہ غاک مونی بسر۔

کل آن مست ڈارون تینا کتاب

Theory of origin of

species اٹ دا پارے کہ انسان

اول سر اٹ حیوان اس سنے، پداوخت

اٹون اوار اوار او انسانی دروشم اٹ

بس۔ و ہرا کہ سادرات توار، خرخشک،

چینا بنٹ آک بولی نارودم نا اولیکو گام

تسر۔ داڑان پد الہامی وڑاٹ ہیبت

کرے، دن کہ آئیکل نا بقول کل دنیاٹی

اولیکو بولی عبرانی کس۔ ہرا دے اللہ

تعالی انسان آتے ہیبل تسوس۔ دے

اس انسان تینا کچ آن گدرینگ نا

کوشٹ باہل نا مینارہ غاتے جوڑ

کرے، تو اللہ تعالیٰ ۛ اونا دا غرور

عامر فیاض

جوان لکتو ۔ وسرا کن ہومیئارہ ۛ پرغا، و

کل انسان تے ہندن ۛ بولی ہیبل تس

ہراڑان اولک اسہ ایلو ۛ تینا سر پند

متنگ کتوسہ۔

داتینا رنداٹ اسہ کہ اسے تون اوار

اوار اسہ سابت اس انگریزی ادب

اٹ Babel and toungeس

ۛ الا۔ اوکان گڈ وخت اٹون اوار اوار

فطری نظریہ Nature theory،

معابدی نظریہ comentment

theory، حیوانی نظریہ، Bow

bow theory، گڑا تا ورا نا نظریہ

Onomatopoeic

theory، فانی نظریہ Pooh

pooh theory، مٹی یا اوداری والا

نظریہ Yo he yo theory،

ٹانا نظریہ، Ta Ta theory،

اشاراتی نظریہ، Gestare

theory، لغمانی نظریہ، Sing

song theory وارتباتی نظریہ و

پین کینی نظریہ غاک مستی برسا کریر۔

انجراٹ ڈاکٹر منشی کمار چڑجی نا نظریہ،

ہرا دے او 1953ء اٹ مستی ایس، و

پنی مس۔ ڈاکٹر منشی کمار چڑجی پانک

کہ

Language is vocal

reaction to natural

and physical condition

”بولی چندری وڑتا توار ی ردغل ۛ، دن

کہ مابت، نفرت، غصہ، خوشی، غمی و

”پین۔“

وے داسکان دا یرداٹ ماہر لسانیات

آک اسہ خاص ۛ ہندا اسکان سر

براہوئی سلینگ ،سفت و دروشم

متنوں۔ داسکان ہندامتا ماری ٹی لگوک ۛ

کہ انسان امر ہیبت کرے۔

امین تو بولی تینا سفت کن کینی نظریہ

غاتون اوار اوار چندری

Identification آتے خوندری

کرینے، وے آسان وڑاٹ اگرن

دانا سفت ۛ یکین تو دا ”خام یا بندادی

ہیبت آتا“، شوندار آ دروشم ۛ۔ ہرا کہ

جتا جتا پٹ و پول و سرو یک مسنو، ہر

اسٹ اسہ ہیبت اس کیک کہ غلانی بولی

خطرہ ٹی ۛ کہ او ختم متنگ ۛ، دا یرداٹ

ای بیرہ اسہ ہیبت اس کیدہ کہ متنگ

کیک کہ اوقتا ہیبت آک اسہ کچ

اسکان سہی مریر، وے اولک دا

پانک بک کٹنگ کپسہ کہ بولی چٹا، گڑا انت

مریک۔ دا یرداٹ ہم کینی نظریہ غاک

مرہ کہ زبان ہم وخت آ ختم مریک، ہرا

دخت آک کہ بولی ایلو بولی تا لوڑا آتے

تین تون اوڑدہ کیک۔ دا ہم اسہ سوج

اسے کہ زبان امر چپک، وامر پوسکن آ

بولیک ودی مریرہ۔ ای بیرہ دا پاداسہ

دا وخت اٹی اگہ براہوئی بولی ختم متنگ

ۛ تو اواسہ پوسکن ۛ وڑاٹ سٹی، ولدانا

مون آ جنگ ۛ، دن کہ مولانا رومی

صاحب پانک کہ ”ہرا گڑا نمے آن اگہ

کاک تو غم کچو بلکن اواسہ پوسکن ۛ

دروشم اسے ٹی ولدانا مون آ بریک۔

ہندن براہوئی بولی نا پوسکن آ دروشم

slang ۛ۔ ہرانا مفہوم اٹ دا پانٹلک

کہ دا بازاری، یا عوامی بولی ۛ۔ ہرا ٹی

”غیر ثقہ“ لوڑ و محاورہ غاک بریرہ۔ یعنی

اگر نہن دا پان کہ مسٹ انا ہیبت آتے

اگہ اسہ پوسکن ۛ دروشم یا مفہوم اسے

اٹ تین تو داسلینگ پانٹلک۔ سلینگ نا

مرصا ہیبت ۛ:

غریب وے خود دار ۛ بندرغ اسے۔ او

تینا سنگت تون ہرا وعدہ ۛ کر بس

اودے نمے بیرہ پورو کرے بلکہ آخر دم

اسکان سلامت بخا۔

جمال خان اسہ بہادر، دلیر، و حق

پرست ۛ بندرغ اس کس۔ او میرولی داو

نامون آ کاظم ۛ شیف کٹنگ نا جاگہ غا

سینٹس۔ اسہ بہادری نا مثال اس قائم

کرے۔

جوامین:

وارث نا زبیر کس اواسہ جوان و اخلاقی

ۛ بندرغ اس کس۔ او ہر دخت وارث نا

کمک و خیال داری ۛ کر یکہ، و تینا

چناتے تربیت تسکہ۔

نازو:

نازودوارث نا مسز کس۔ ہرا کہ تینا زندانا

سر سہی کن بھلوق خنکس۔ وے او

تینا باوہ نا اسہ دوسرہ اسے کن موکی وادنا

لمبختا وراثٹ و شغان تے سگا کہ۔

عہدو:

وارث نا ورنانی نا سچا ۛ سنگت اس کس۔

وارث و عہدو بھاز جوان ۛ دے

گدر بغیر، ہندا سوب آن وارث

عہدو ۛ بٹو۔ اونا اراتی و مارا خس کہ

زوراک ی کریر۔

بختاور:

بختاور عہدو نا زنیہ کس ہرا کہ خلافت ۛ

نیازی اس کس، اوڑان ہر بندرغ یتے

مرکز یکہ۔ اونا با غا اونا مار موٹی تینا

زنیہ ۛ خلک آرا غان کشا۔

کمال خان:

کمال خان اسہ خیر خواہ ۛ بندرغ اس

کس۔ او تینا مخلوق نا ہر دڑد بیماری ٹی

یتے مرکز یکہ۔ عہدو ووارث نا ویل انا

بابت اسہ جوان ۛ کڑدار اس ادا

1۔ گاموچا

2۔ نمے کڑک آتا نمے سانی تا

